

46. Rowiński J. Biała księga z Cannes o warunkach uczestnictwa w Jednolitym rynku UE / J. Rowiński // Wspólnoty Europejskie. – 1997. – nr.10. – S.31–46.

47. Kukulka J. Historia współczesnych stosunków międzynarodowych 1945–2000 / J. Kukulka. – Warszawa: Scholar, 2001. – 536 s.

48. Brzeziński Z. Polska scena obrotowa / Z. Brzeziński // Polityka. – 1994. – nr.44. – 29 października. – S.11–14.

49. Grzybowska K. Kohl ponownie kanclerem FRN / K. Grzybowska // Rzeczpospolita. – 1994. – 16 listopada. – S.1.

50. Grzybowska K. Cel – Europa bez podziałów / K. Grzybowska // Rzeczpospolita. – 1994. – 24 listopada. – S.27.

51. Vernet D. Europ, la fin du jardin à la française / D. Vernet // Le Monde. – 2000. – 15 décembre. – P.4.

52. Parzymies S. Francja wobec jedności Niemiec / S. Parzymies // Sprawy międzynarodowe. – Warszawa: PISM, 1990. – nr.7–8. – S.63–84.

53. Soros G. Niepewna przyszłość Europy / G. Soros // Rzeczpospolita. – 1996. – 26 września. – S.11.

54. Lemaître Ph. L'Europe des Quinze va étudier son élargissement à l'Est / Ph. Lemaître // Le Monde. – 1995. – 3 janvier. – P.2.

55. Kasznia P. Program Francji dla Unii / P. Kasznia // Rzeczpospolita. – 1995. – 18 stycznia. – S.10.

56. Kasznia P., Stylińska T. Polityczna dojrzałość do członkowskiej. Prezydent Mitterrand w Komisji Europejskiej / P. Kasznia, T. Stylińska // Rzeczpospolita. – 1995. – 4 lutego. – S.10.

57. “Pour un Pacte de Stabilité en Europe”. Un Article de M. Edouard Balladur du Premier Ministre de la République Française. Paris, 21 mars 1994 // Zbiór dokumentów. – Warszawa: PISM, 1994. – nr.1. – P.145–149.

Nashhochyn O. M., graduate student of the Department of World History, Institute of History, Political Science and International Relations of the Carpathian National University named after V. Stefaniuk (Ukraine, Ivano-Frankivsk), oks-n78@mail.ru

Concept Eurointegral V Republic under President Francois Mitterrand on CEE countries (1989–1995)

Analyzes the concept of European integration under President Francois Mitterrand for CEE countries and their importance for Poland.

Keywords: the concept of “two circles of Europe” idea Confederation F. Mitterrand, “Stabilization Pact” and the concept of “three circles of Europe” premiere E. Balladur, European integration.

Нащочин О. Н., аспирантка кафедры всемирной истории, Институт истории, политологии и международных отношений Прикарпатского национального университета им. В. Стефаника (Украина, Ивано-Франковск), oks-n78@mail.ru

Евроинтеграционные концепции V Республики периода президентства Ф. Миттеррана для стран Центрально-Восточной Европы (1989–1995)

Анализируются евроинтеграционные концепции периода президентства Ф. Миттеррана относительно стран Центрально-Восточной Европы и их значение для Польши.

Ключевые слова: концепция “Европы двух кругов”, идея конфедерации Ф. Миттеррана, “Стабилизационный Пакт” и концепция “Европы трех кругов” премьера Е. Балладюра, евроинтеграция.

* * *

УДК 94(4)“1937–1941”:32.019.51+37.035.4

Печиборщ В. Ю.

аспірантка кафедри дипломатичної та консульської служби, Дипломатична академія України при Міністерстві закордонних справ України (Україна, Київ), viktory.pechyborsh@gmail.com

ФЕНОМЕН ІДЕОЛОГІЇ “ДУХОВНОЇ ОБОРОНИ” ШВЕЙЦАРІЇ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ СУВЕРЕНІТЕТУ КРАЇНИ НАПЕРЕДОДНІ ТА НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Здійснено аналіз теоретичних засад, практичної реалізації ідеології “духовної оборони” Швейцарської Конфедерації, досліджено її значення для збереження суверенітету країни напередодні та на початковому етапі Другої світової війни.

Ключові слова: Швейцарія, Друга світова війна, ідеологія, “духовна оборона”, “Гельвеція”, “рух принципів”.

У статті 15 Конституції України сказано, що суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності. Жодна ідеологія не може визнаватися державою як обов’язкова. Однак, з часу набуття Україною незалежності у її науковому та політичному середовищі не згасають дискусії з приводу наявності та змістової наповненості української державної ідеології. Новим приводом для розгортання таких дискусій стало створення 2 грудня 2014 р. відповідно до постанови №9–VIII Верховної Ради України “Про формування нового складу Кабінету Міністрів України” Міністерства інформаційної політики. Створення міністерства, а особливо визначення напрямів його діяльності спричинило помітний резонанс в українському суспільстві, безпосереднім виявом чого стало поширення у ЗМІ аналогії нової державної установи з “Міністерством правди” (з роману “1984” Дж. Оруела). Показником цього став і жорсткий осуд з боку українських журналістів та висловлювання щодо загрози захисту свободи слова в Україні.

Не викликає сумнівів, що для підвищення професіоналізму у творенні державної ідеології важливими є теоретична, методологічна та методична підготовка. Не останню роль для досягнення якості у теоретичній та практичній ідеологічній роботі відіграє і вивчення світового досвіду у цій галузі. Особливого значення тут набуває досвід європейських держав з усталеним демократичним ладом та успішним досвідом побудови громадянського суспільства.

На думку автора, таким прикладом може слугувати створення та успішне впровадження в життя ідеології “духовної оборони” Швейцарської Конфедерації, що, на думку багатьох науковців, стала основою консолідації строкатого у мовному та культурному плані швейцарського суспільства та виявуготовності країни з надзвичайно обмеженими ресурсами боротись за суверенітет в умовах війни.

Варто зазначити, що тема ідеології “духовної оборони” недостатньо мірою представлена у спеціальних дослідженнях, українська історіографія теми практично відсутня. Загалом можна виділити три групи дослідників, які вивчали окремі аспекти теми – це радянські, російські та безпосередньо швейцарські науковці. Окремі заходи з впровадження у життя “духовної оборони” розкриті у монографії радянського дослідника Г.П. Драгунова “Швейцарія: история и современность”. Теоретичні засади та практичні кроки з впровадження у життя загальнонаціональної швейцарської ідеології проаналізовані у монографії “Очерки по истории Швейцарии” провідного російського дослідника історії Швейцарії І.О. Петрова. Серед швейцарських авторів, дослідників духовного життя Швейцарії у 30–40 рр., варто назвати Т. Майзена та К. Дейона.

Мета дослідження – здійснити аналіз теоретичних засад, практичної реалізації ідеології “духовної оборони” Швейцарської Конфедерації та її значення для збереження суверенітету країни напередодні та на початковому етапі Другої світової війни.

На нашу думку, перед тим як перейти до безпосереднього аналізу феномену ідеології “духовної оборони” варто навести теоретичний аналіз взаємозв’язку ідеології та системи безпеки держави. Спеціаліст у галузі методології наукового пізнання, доктор філософських наук А. А. Кокорін зазначає, що для того щоб усвідомити цю взаємодію необхідно зрозуміти сутність тих феноменів, які працюють на безпеку країни і охарактеризувати їх взаємодію з ідеологіями [7, с.253].

В першу чергу у контексті взаємодії ідеології та безпеки держави мова іде про оборону та оборонну здатність. Оборона, за визначенням А. А. Кокоріна, – це система заходів, що здійснюється у конкретній державі, націлена на захист її від агресії. Оборона – це антипод, контр’явище агресії [7, с.253]. Ефективна оборона як система включає в себе заходи, що охоплюють фактично всі сфери суспільного життя: економічну, політичну, соціальну, правову, духовно–ідеологічну, технологічну, інформаційну, екологічну, власне військову [7, с.254].

Особливе місце в системі оборони займають її сили і засоби, тобто ті процеси, фактори, що безпосередньо, спеціально орієнтовані на вирішення задач захисту держави від агресії. Такі сили і засоби знову ж таки формуються в усіх сферах життя суспільства. Їх можна кваліфікувати як ядро оборонної системи суспільства [7, с.254].

Характеризуючи поняття “системи оборони” А.А. Кокорін наголошує, що мова іде про явище, що досягло реального системного стану. Така система характеризується наявністю елементів, що утворюють ціле; наявністю тривких і органічних зв’язків між її елементів; набуттям системою інтегральних властивостей та досягненням стану саморегуляції [7, с.257–258].

Поряд із системою оборони, в ній має існувати система її безпеки. Отже систему безпеки держави А.А. Кокорін визначає як сукупність заходів як відкритого так і закритого характеру, що застосовуються державою з метою її захисту, як від зовнішніх, так і від внутрішніх деструктивних сил, покликана забезпечити її нормальну життєдіяльність [7, с.260–261].

Система безпеки держави включає в себе заходи, що формуються в усіх сферах суспільного життя. Це дає право розрізняти види (типи) державної безпеки: економічну (націлена на забезпечення функціонування її економіки, здатної забезпечити її нормальну життєдіяльність); політичну (гармонізація відносин між суб’єктами політичного процесу, з метою забезпечити адекватної реакції з їх сторони на всі загрози державі); правову (створення такої правової системи в державі, яка б гарантувала забезпечення всіх сфер життя конкретного суспільства), духовно–ідеологічна (формування такого стану суспільної психології і суспільної свідомості, які б мобілізували людей конкретної держави на протидію будь–яким силам, що прагнуть дестабілізувати ситуацію в ній), соціальну (найбільш ефективно вирішення всього комплексу соціальних питань, що підвищує безпеку країни); науково–технічна (підтримка науки і техніки на такому рівні розвитку, яке б забезпечувало їх адекватну реакцію на можливі виклики і загрози їх безпеці);

екологічна (охорона і збереження навколишнього середовища); військова (забезпечення ефективного функціонування системи оборони); інформаційна (розповсюдження в суспільній свідомості людей конкретної країни ідей, що працюють на збереження життєздатності конкретної держави); антитерористична (протидія, відвернення, недопущення здійснення терористичних актів на території конкретної держави) [7, с.261–265].

Підводячи підсумки у обґрунтуванні існування зв’язку ідеології з безпекою держави А. А. Кокорін виводить ряд положень, які, на нашу думку, варті уваги. Безпека кожної держави, безумовно, має свою специфічну духовно–ідеологічну основу. Остання, як правило, інтегрує духовні принципи, сформовані в суспільстві у ході його розвитку, з ідеологіями, що існують в ньому в конкретні історичні періоди. Особливе місце у формуванні системи безпеки конкретної держави займає ідеологія пануючих у ньому соціальних сил. Система безпеки держави виконує функцію забезпечення існування всіх соціальних груп конкретної держави, а значить, є своєрідною базою існування, розвитку і функціонування їх ідеологій. Практика свідчить, що роль тих чи інших ідеологій стосовно безпеки держав може змінюватись і змінюється зі зміною соціальних ситуацій. Кожна ідеологія, яка існує в суспільстві, по–своєму трактує проблеми безпеки, але обов’язково так або інакше трактує. У різні періоди розвитку держав вплив їх систем безпеки на ідеологічні процеси, що відбуваються в них, відрізняються один від одного. Є періоди, коли вони знаходяться у стані тісної взаємодії, а є періоди, коли вони суттєво віддаляються один від одного. Але немає періодів, коли вони б не впливали один на одного [7, с.267–268].

На прикладі проілюструвати багатоманітну взаємодію ідеології та системи безпеки держави можна звернувшись до ідеології “духовної оборони” Швейцарської Конфедерації, її створення та функціонування напередодні та на початковому етапі Другої світової війни.

Одразу по завершенню Другої світової війни в швейцарській історичній науці та суспільній думці виникла дискусія стосовно визначальної ролі “духовної оборони” для збереження нейтралітету країни та уникнення можливості бути втягнуеною до війни безпосередньо. У другій половині 40–50–х рр. XX ст. панувала думка, що якщо вона і не стала запорукою спасіння Швейцарії від участі у Другій світовій війні, то, безумовно, зіграла роль консолідуючої сили, основи згуртованості швейцарського суспільства. Так, як писав у своїх спогадах у 1975 р. колишній член Федеральної ради Фрідріх ТроетВален, це був час в який “від генерала до останнього військовослужбовця, від Федеральної ради до старої жінки, яка вирощувала овочі у квітковому горщику, всі працювали на збереження незалежності нашої країни і свободи її громадян” [2, с.59].

Висловлюючи сучасну позицію швейцарської історіографії Томас Майзен наголошує, що жоден серйозний науковець не буде сьогодні пояснювати уникнення Швейцарії участі у Другій світовій війні обмеженим описом “військово–духовного спротиву”

або “економічним пристосуванням”. Очевидно, що причиною цього була майже непередбачувана взаємодія цих та інших факторів[5, с.130]. Проте, не зважаючи на вище сказане, на нашу думку, “духовна оборона” заслуговує на детальне вивчення, оскільки вона представляє досвід успішного впровадження в життя загальнодержавної ідеології в країні з досить різними відмінностями її складових частин.

Історичний словник Швейцарії визначає “духовну оборону” (“Geistige Landesverteidigung”) як політику проваджену у 1930 – до 60 рр., культурницький рух, який мав за мету посилення декларованих швейцарських цінностей у протистоянні проти фашизму, націонал-соціалізму, комунізму і тоталітаризму. Витоки “духовної оборони” сягають Першої світової війни, яка продемонструвала тотальний характер нової війни і значення оборони у невійськовій сфері. Вона проявила необхідність у таких галузях як економіка і культура[4].

Як зазначає російський дослідник історії Швейцарської Конфедерації І. О. Петров важливим документом для розуміння суті феномена “духовної оборони” є “Послання про організацію і задачі заходів у галузі збереження і просування швейцарської культури” (“Botschaft des Bundesrates an die Bundesversammlung über die Organisation und die Aufgabender schweizerischen Kulturverwaltung und Kulturwerbung”), представлене 9 грудня 1938 р. федеральним радником Ф. Еттером. Цей документ став основною доктриною для всієї Швейцарії на довгі роки. У відповідності до нього задача “духовної оборони” полягала у тому, “щоб у нашого народу знов викликати у свідомості духовні основи Швейцарської Конфедерації, духовну своєрідність нашої країни і нашої держави, укріпити і знову запалити віру у зберігаючи і творчу силу нашого швейцарського духу і тим самим загартувати нашу духовну силу опору” [8, с. 640–641].

На нашу думку, слід навести більш детальний аналіз цього документу. Основною його ідеєю була побудова “нового гельветичного суспільства” [1, с.988], яке б означало об’єднання культурницьких сил усіх частин країни, “так як лише єдність робить сильними і веде до успіху” [1, с.989].

Визначались два основні принципи, на яких мала базуватись культурна політика держави: свобода культури, і у межах цього принципу, культурний суверенітет кантонів[1, с.994].

У документі наведені і практичні кроки по реалізації цієї мети. Серед них запропоновані на засіданні Швейцарського об’єднання вчителів ще 20 травня 1937 р. обов’язкові заняття з громадянської освіти для молоді у віці 18–19 років. Організація цих занять мала залишатись справою кантонів за підтримки федеральної влади[1, с.989–990]. Однак організація таких занять викликала неоднозначну реакцію з боку католицьких вчителів Швейцарії, які провели своє зібрання двома місяцями пізніше [1, с.990].

У розділі другого послання визначались основні установи та організації, що мали слугувати меті “духовної оборони”. Першим згадується Швейцарський державний музей, який був заснований 1890 р. Мета цієї інституції полягає у тому, щоб приймати найбільш значущі вітчизняні історичні та мистецькі

старожитності задля постійного зберігання і планомірно впорядковуючи експонувати [1, с.992]. Поряд з музеєм згадується Швейцарська державна бібліотека, заснована у 1894 р. Її основним завданням у формуванні ідеології “духовної оборони” визначалось збирання всього, що стосується Гельвеції (персоніфікований символ вперше створений у 1672 р., який уособлює всіх громадян Швейцарії незалежно від їх віросповідання і мови-прим. авт.), безпосередньо з часів нового Союзу (1848 р.) і підготовка до відкритого користування [1, с.992].

Ще однією центральною для “духовної оборони” установою визначався Федеральний технічний університет, заснований у 1854 р. У посланні наголошувалося, що його значення для культурного життя країни поміж іншого полягає у тому, що він зводить до спільної роботи експонентів-представників швейцарського духовного життя з різних мовних областей, а через це надає місце зустрічі для всіх мовних і культурних кіл країни. Крім того на спільних відділеннях швейцарська історія читається двома мовами[1, с.993].

Наступний розділ послання містить аналіз тогочасного світового досвіду у галузі відносин між культурою і державою. Серед держав, які мають найбільші успіхи у галузі пропаганди представлені Росія, Німеччина та Італія. Радянська Росія виступає як держава, яка першою після війни зрозуміла значення пропаганди і пропагандистської сили кінематографу. Як успішний характеризується досвід Німеччини та Італії по створенню міністерств пропаганди, які слугують мистецькому, культурному і духовному об’єднанню, яке меншою чи більшою мірою побудоване за допомогою служби пропаганди [1, с.995]. З аналізу досвіду організації пропаганди у світі автори документу виводять власний сенс справжньої “духовної оборони”, а саме “охорона швейцарських цінностей і пропаганда цих цінностей у середині країни та за кордоном”[1, с.996].

У наступному розділі “Значення і задачі Швейцарії” визначені три константи, які складають духовний образ країни:

- належність країни до трьох великих духовних осередків Західного світу і об’єднання цих духовних осередків у спільному державному середовищі;
- союзне співтовариство, власне значення і власна цінність конфедеративної демократії;
- шанування буття і свободи людини[1, с.998].

У наступних розділах послання наведені безпосередні завдання “духовної оборони” в середині країни та за кордоном, а також практичні засоби та конкретні заходи для реалізації поставленої мети.

За результатами слухання послання було прийнято “Федеральне рішення стосовно збереження і просування швейцарської культури”. У тексті рішення зазначалось, що для цілей збереження і просування швейцарської культури щороку виділятиметься 500 тис. швейцарських франків. Також створюється спеціальний фонд “За Гельвецію”, який буде фінансуватись як з федерального бюджету, так і за рахунок приватних внесків. Визначались суб’єкти, які мали право отримувати фінансування з цього фонду (освітні управління, сім університетів, що входили до підпорядкування кантонів, Федеральний технічний

університет, Торгівельний університет Св. Галлена, великі культурні об'єднання країни)[1, с.1034].

Статтею шостою визначалось, що для цілей впровадження занять з громадянської освіти і національного виховання Союз бере на себе дві третини коштів. Крім того, союз передбачає для різних мовних областей єдині ілюстративні матеріали для занять з громадянської освіти [1, с.1035].

Таким чином, “Послання про організацію і задачі заходів у галузі збереження і просування швейцарської культури” стало програмним документом творення загальнодержавної ідеології “духовної оборони”, яка успішно була впроваджена в життя та продемонструвала позитивні наслідки.

Напередодні Другої світової війни, а особливо після капітуляції Франції у липні 1940 р. ідеологія “духовної оборони” була поставлена на служіння підготовці до можливої участі у воєнних діях. Під гаслами “духовної оборони” здійснювались заходи як оборонно-стратегічного характеру та такі, що були покликані посилити єдність у суспільстві, побудити готовність до захисту суверенітету країни.

До перших відносився план створення “оборонного редуту” [8, с.638], ідеологічні принципи якого пізніше були використані у плані “альпійського редуту” [6, с.69].

Загальнонаціональний “оборонний редут” мав своєю метою боротьбу проти зла, яке виходило з гітлерівської Німеччини. “Оборонний редут” базувався на загальнонаціональному “руху принципів” (Richtlinienbewegung), що виступав за між- і надпартійну солідарність в Швейцарії. На практиці це ж виявлялось у тому, що, як зазначає російський дослідник І.О. Петров, представники бюргерських партій, лівих організацій і профспілок, високопоставлені офіцери виступали перед одними і тими ж аудиторіями, іноді у рамках одного і того ж заходу, що ще декілька років назад було немислимим. А в липні 1937 р. ідея національного класового і суспільного миру вперше була втілена у життя – вперше між генеральним директором однієї з найбільших швейцарських промислових груп (Ернст Дюбі) і представником лівої профспілки (Конрад Ільг) було підписано “мирний договір”, який поклав кінець страйкам та іншим конфліктам. Що правда, взаєморозуміння, яке намітилось, було серйозно зіпсовано в 1938 р., коли бюргерські сили відмовились надати соціал-демократам місце у Федеральній раді. Однак лід було розбито [8, с.638].

Подальше розгортання загальнонаціонального “оборонного редуту” і пропаганда “руху принципів” показали, що всі політичні сили Швейцарії, ліберальні, анти ліберальні, католицько-консервативні і соціал-демократичні зійшлися на тому, що існує ряд понять і цінностей (демократія, співдружність народів, єдність у багатоманітності, швейцарська свобода), що є суттю швейцарського існування, і що країна повинна буде зробити все для того, щоб захистити їх від ворожого впливу – військового і культурного [8, с.641].

Побоювання командувача швейцарськими збройними силами АнріГізана у тому, що політика президента Марселя Піле-Гола веде до політичної капітуляції перед “віссю”, на думку радянського дослідника Г.П. Драгунова, були одним з факторів

прийняття додаткових заходів з оборони країни у 1940 р. Це знайшло своє вираження у плані створення “альпійського редуту”, сенс якого зводився до того, що армія не ставила більше своїм головним завданням затримання частин, що вторглись, на кордоні і не пускати їх у Цюрих та інші великі міста Північної і Західної Швейцарії. Основна маса військ тепер концентрувалась в передгір'ях Альп у важкодоступній для танків та інших механізованих частин місцевості (частково навіть високо у горах). Усі гірські проходи, тунелі, мости, а також шосейні дороги у вузьких ділянках між озерами обладнувались протитанковими загородами та мінувались. Спираючись на майже непрохідний периметр Альп, швейцарська армія змогла б наносити удари по ворогу, відходячи у випадку явної переваги сил назад у гори. Таким був загальний задум генерального штабу, виходячи з досвіду гітлерівських “бліцкригів” у Європі[6, с.69].

Щодо заходів, які мали виразний популістський характер і були наділені символічним значенням варто назвати “шикування на лузі Рютлі” 25 липня 1940 р., та відзначення національного свята 1 серпня 1941 р. Як зазначає І.О. Петров, ці заходи були кульмінацією всього руху “духовної оборони” [8, с.664].

“Шикування на лузі Рютлі” (лузі Рютлі – символічне для швейцарців місце, де було підписано створення першої Конфедерації – прим. автора) ініційоване АнріГізаном мало на меті пов'язати сучасні задачі армії з історичним корінням “швейцарської свободи” [8, с.659]. Точного тексту промови генерала Гізана не збереглося. І.О. Петров передає такий найбільш точний на його думку переказ: “Я надав особливого значення (ідеї) зібрати вас всіх на цьому історичному місці, на цій символічній для нашої незалежності землі, для того, щоб орієнтувати вас в (тій, що склалась військово-політичній) ситуації, і щоб поговорити з вам як солдат з солдатами. Ми знаходимося у поворотній точці нашої історії. Мова йде про (саме) існування Швейцарії. Тут ми, солдати 1940 р., почерпнемо сили з уроків і духу минулого з тим, щоб рішуче поглянути в очі сучасного і майбутнього нашої країни, і щоб почути таємний клич, який іде від цього лузі. Впоратись з вічними труднощами, які ще у 1291 році називались “підступністю часу” ми зможемо лише у випадку ясного погляду у майбутнє” [8, с. 660].

Варто зазначити, що на той момент “шикування на лузі Рютлі” не набуло широкого резонансу у суспільстві. Описувати його як подію загальнонаціонального характеру стали лише через 20 років, коли у 1960 р. було проведено друге “шикування на лузі Рютлі”, як захід на честь вшанування пам'яті генерала Гізана[8, с.660].

Інша подія, про яку зазначалось ще у “Послання про організацію і задачі заходів у галузі збереження і просування швейцарської культури” – відзначення національного свята 1 серпня. Особливого розмаху і показового характеру набуло його святкування у 1941 р., коли всі сили Німеччини вже були кинуті на війну з Радянською Росією, а тому безпосередня загроза вторгнення представлялась реальною [8, с.661].

Проаналізувавши джерела та наукову літературу стосовно ідеології “духовної оборони” Швейцарії можна зробити наступні висновки. Система оборони

держави, як і система безпеки, успішно функціонує за умов включення у неї всіх сфер суспільного життя. Обов'язкова складова безпеки кожної держави – це її духовно-ідеологічна основа, яка має власні, оригінальні національні риси. Саме на таких принципах була побудована загальнодержавна ідеологія “духовної оборони” у Швейцарській Конфедерації. І хоча сьогодні її роль у збереженні суверенітету держави вже не визначається як вирішальна, вона мала надзвичайно важливе значення у житті консолідації неоднорідного швейцарського суспільства та виховання готовності боротися за незалежність своєї країни.

У основному програмному документі “духовної оборони” – “Посланні про організацію і задачі заходів у галузі збереження і просування швейцарської культури” – головна ідея полягала у згуртуванні суспільства, примиренні мовних, культурних, релігійних, соціальних протиріч, що мало стати базою для майбутнього ймовірного протистояння зовнішньому ворогу. З метою впровадження “духовної оборони” у життя федеральною владою Швейцарії було здійснено ряд заходів як оборонно-стратегічного так і популістського характеру, які зустріли значну підтримку у суспільстві.

Отже, феномен “духовної оборони” Швейцарії можна характеризувати як приклад успішного впровадження у життя загальнодержавної ідеології, яке мало позитивний вплив на творення політичної нації у конкретній країні.

Список використаних джерел

1. “Botschaft des Bundesrates an die Bundesversammlung über die Organisation und die Aufgaben der schweizerischen Kulturwahrung und Kulturwerbung”: 9 Dezember 1938 [Elektronnij resurs]. – Режим доступу: www.admin.ch/S.985-1035.
2. Dejung Ch. Dissonant Memories: National Identity, Political Power, and the Commemoration of World War Two in Switzerland / Ch. Dejung // Oral History. – Autumn 2007. – P.57-66.
3. Die Schweiz im Zweiten Weltkrieg [Elektronnij resurs]. – Режим доступу: <http://www.geschichte-schweiz.ch>
4. Jorio M. Geistige Landesverteidigung / M. Jorio // Historische Lexikon der Schweiz (HLS) [Elektronnij resurs]. – Режим доступу: <http://www.hls-dhs-dss.ch/textes/d/D17426.php-23.11.2006>.
5. Maissen Th. Die Schweiz und die nationalsozialistische Hinterlassenschaft: Anlass, Phasen und Analyse einer neu entflammten Debatte // Der Zweite Weltkrieg und die Schweiz. Reden und Darstellungen. [Hrsg: Kenneth A.] Zürich, 1998 [Elektronnij resurs]. – Режим доступу: <http://archiv.ub.uni-heidelberg.de/volltextserver/11686-P.119-142>.
6. Драгунов Г.П. Швейцария: история и современность (Очерк новейшей истории) / Драгунов Г.П. – М.: Мысль, 1978. – 207 с.
7. Кокорин А.А. Идеология: теория, методология, методика (хрестоматийные заметки) / А.А. Кокорин. – М.: Изд-во МГОУ, 2009. – 385 с.
8. Петров И.А. Очерки истории Швейцарии / Петров И.А. – Екатеринбург: “Циркон”, 2006. – 918 с.

References

1. “Botschaft des Bundesrates an die Bundesversammlung über die Organisation und die Aufgaben der schweizerischen Kulturwahrung und Kulturwerbung”: 9 Dezember 1938 [Elektronnij resurs]. – Режим доступу: www.admin.ch/S.985-1035.
2. Dejung Ch. Dissonant Memories: National Identity, Political Power, and the Commemoration of World War Two in Switzerland / Ch. Dejung // Oral History – Autumn 2007. – P.57-66.
3. Die Schweiz im Zweiten Weltkrieg [Elektronnij resurs]. – Режим доступу: <http://www.geschichte-schweiz.ch>
4. Jorio M. Geistige Landesverteidigung / M. Jorio // Historische Lexikon der Schweiz (HLS) [Elektronnij resurs]. – Режим доступу: <http://www.hls-dhs-dss.ch/textes/d/D17426.php-23.11.2006>.

5. Maissen Th. Die Schweiz und die nationalsozialistische Hinterlassenschaft: Anlass, Phasen und Analyse einer neu entflammten Debatte // Der Zweite Weltkrieg und die Schweiz. Reden und Darstellungen. [Hrsg: Kenneth A.] Zürich, 1998 [Elektronnij resurs]. – Режим доступу: <http://archiv.ub.uni-heidelberg.de/volltextserver/11686-P.119-142>.

6. Dragunov G.P. Shvejcarija: istorija i sovremennost' (Oчерk novejshej istorii) / Dragunov G.P. – М.: Mysl', 1978. – 207 s.

7. Kokorin A.A. Ideologija: teorija, metodologija, metodika (hrestomatijnye zametki) / A.A. Kokorin. – М.: Izd-vo MGOU, 2009. – 385 s.

8. Petrov I.A. Oчерki istorii Shvejcarii / Petrov I.A. – Ekaterinburg: “Cirikon”, 2006. – 918 s.

Pechiborsch V. Y., graduate student Chair of Diplomatic and Consular Service, Diplomatic Academy of Ukraine under the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine (Ukraine, Kiev), viktory.pechyborsh@gmail.com

The phenomenon of the ideology of “spiritual defense” of Switzerland and its importance for the preservation of the sovereignty of the country before and at the beginning of the Second World War

The article is concerned with theoretical foundations and practical realization of the ideology of “spiritual defense” of the Swiss Confederation, the author investigates its importance for the preservation of the sovereignty of the country before and at the beginning of the Second World War.

Keywords: Switzerland, Second World War, the ideology, “spiritual defense”, “Helvetia”, “movement of the principles”.

Печиборщ В. Ю., аспірантка кафедри дипломатической и консульской службы, Дипломатическая академия Украины при Министерстве иностранных дел Украины (Украина, Киев), viktory.pechyborsh@gmail.com

Феномен идеологии “духовной обороны” Швейцарии и ее значение для сохранения суверенитета страны накануне и на начальном этапе Второй мировой войны

Проведен анализ теоретических основ, практической реализации идеологии “духовной обороны” Швейцарской Конфедерации, исследовано ее значение для сохранения суверенитета страны накануне и на начальном этапе Второй мировой войны.

Ключевые слова: Швейцария, Вторая мировая война, идеология, “духовная оборона”, “Гельветия”, “движение принципов”.

* * *